

POSTANOWIENIE

30 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 30 grudnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa R.C. i A.C.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie lub ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 13 czerwca 2024 r., I ACa 1015/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża stronę pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które –

zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 13 czerwca 2024 r. (sygn. akt I ACa 1015/23), pełnomocnik pozwanego – Banku spółki akcyjnej w W. – oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., tj. ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawa. Istotne zagadnienia prawne w sprawie polegają na konieczności ustalenia, czy i w jakim zakresie sąd orzekający związany jest wolą konsumenta, który podnosi rzekomą nieważność umowy kredytu oraz na konieczności ustalenia, czy niemożność oszacowania kwoty, którą strona umowy kredytu będzie świadczyć w przyszłości stanowi o niejednoznaczności postanowienia umownego. Potrzeba wykładni dotyczy natomiast art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z istniejącymi rozbieżnościami w orzecznictwie odnoszącymi się do konsekwencji przyjęcia, że klauzula indeksacyjna ma charakter abuzywny.

Odnosząc się do przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazanych przez skarżącego we wniosku, Sąd Najwyższy stwierdza, że żadna z nich nie została wykazana w sposób uzasadniający uwzględnienie wniosku na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., skarżący powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 i z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). W świetle ugruntowanego orzecznictwa zagadnienie prawne jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np.

postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12 oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16). Kwestia taka powinna spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym stosowania prawa. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania (pytań) do Sądu Najwyższego. Konieczne jest również zaproponowanie możliwych (odmiennych) odpowiedzi na postawione pytanie. Ograniczenie się do sformułowania pytania, wymagającego zdaniem skarżącego udzielenia odpowiedzi, nie wypełnia zatem dyspozycji wskazanego przepisu. (zob. m.in. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11, z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11, z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16 oraz z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18). Wskazuje się na konieczność wskazania na występujące rozbieżności interpretacyjne przy rozstrzyganiu przedstawionego zagadnienia prawnego w orzecznictwie lub nauce prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17 oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17).

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jej spełnienie wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu tej wykładni, podania, na czym polegają wątpliwości związane z rozumieniem przepisu oraz przedstawienia argumentacji przemawiającej za tym, że mają one rzeczywisty i poważny charakter, nie należą zaś do zwykłych wątpliwości związanych z procesem stosowania prawa. Wymagane jest także

wykazanie, że treść i znaczenie przepisu nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest także wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, oraz z 14 grudnia 2023 r., I CSK 6110/22). Należy podkreślić, że wątpliwości wskazane przez skarżącego muszą istnieć nadal w chwili orzekania w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Argumentacja dotycząca rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga przytoczenia przykładów orzeczeń, które wskazują na rzeczywistą rozbieżność w wykładni przepisów, występującą również w chwili orzekania w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2024 r., I CSK 1225/23).

Należy podkreślić, że problemy prawne przedstawione przez skarżącego nie mają cech nowości wymaganej od istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Kwestie te były przedmiotem wielokrotnych wypowiedzi Sądu Najwyższego w orzeczeniach wydanych, często w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych, nie tylko na etapie wstępnej oceny. Wszystkie te zagadnienia zostały omówione i rozstrzygnięte w orzecznictwie sądowym, które często zapadało już po wniesieniu skargi kasacyjnej, ponieważ dotyczą one starszych spraw. W międzyczasie ukształtowało się orzecznictwo dotyczące tych problemów i w świetle obecnych orzeczeń, skarga jest nieaktualna, co uniemożliwia jej przyjęcie do rozpoznania. Podobnie należy ocenić przytoczone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości co do wykładni przepisów prawa.

W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości abuzywny charakter zawartych w umowach kredytu frankowego typowych klauzul odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Tego typu klauzule nie wskazują obiektywnych kryteriów ustalania kursu waluty obcej, który jest jednostronnie ustalany przez bank, co

pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22 oraz z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22). Ocena niedozwolonego charakteru postanowienia, jak i konsekwencje wynikające z jego eliminacji, wymagają odniesienia do chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Co do zasady wyłączona jest też możliwość zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22 oraz z 28 lutego 2025 r., II CSKP 1277/24). Brak jest też jakichkolwiek podstaw do rozdzielenia postanowień dotyczących przeliczania waluty obcej na złote polskie i dokonywania ich odrębnej oceny prawnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22).

W szczególności według ukształtowanego orzecznictwa co do zasady wyłączona jest możliwość zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22 oraz z 28 lutego 2025 r., II CSKP 1277/24). Jeżeli chodzi o możliwość usunięcia luki w umowie w następstwie uznania za niewiążących konsumenta postanowień abuzywnych Sąd Najwyższy wyłączył dopuszczalność zastąpienia abuzywnych postanowień umownych innymi przepisami, zwyczajami lub w drodze wykładni na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41 prawa wekslowego albo art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w związku z innymi wskazanymi w skardze kasacyjnej przepisami (zob. np. wyroki z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). Powołany wyżej art. 358 § 2 k.c. nie może być traktowany jako przepis, który z mocy prawa lub w ramach mechanizmu dyspozytywności zastępuje postanowienie abuzywne w umowie konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK

382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20 i z 26 kwietnia 2024 r., II CSKP 150/24, jak również wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341). Zastosowanie tego przepisu wymaga każdorazowej oceny jego adekwatności w konkretnym stosunku obligacyjnym, z uwzględnieniem woli konsumenta oraz zasad wynikających z dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29, dalej: „dyrektywa 93/13”). Przepis ten nie może być wykorzystany w sposób prowadzący do utrzymania w mocy umowy zawierającej nieuczciwe warunki, bez uprzedniego wyrażenia świadomej i dobrowolnej zgody przez konsumenta. Zakres zastosowania omawianego przepisu ogranicza się bowiem do zobowiązań rzeczywiście wyrażonych w walucie obcej, a nie takich, w których waluta pełni wyłącznie funkcję przeliczeniową. Kredyty indeksowane do waluty obcej, w których zobowiązanie pierwotnie wyrażone jest w złotych, a waluta obca pełni jedynie rolę mechanizmu waloryzacyjnego, nie spełniają tej przesłanki, co wyklucza automatyczne zastosowanie art. 358 § 2 k.c. Dodatkowo, należy zauważyć, że przepis ten wszedł w życie dopiero w dniu 24 stycznia 2009 r., a brak jest przepisów intertemporalnych, które pozwalałyby na jego zastosowanie do umów zawartych przed tą datą. Stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie pozostaje jednoznaczne i konsekwentne, co potwierdza wyrok z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, w którym wskazano, że przepisy prawa nie mogą działać retroaktywnie, w szczególności w kontekście zastępowania niedozwolonych postanowień umownych w relacjach konsumenckich.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykluczono możliwość uzupełnienia luki w umowie w razie stwierdzenia nieuczciwego charakteru jednego z warunków umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, przez zmianę treści tego warunku poprzez wykładnię oświadczeń woli stron, co miałyby prowadzić do zastosowania w jego miejsce przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki z 3 października 2019 r., C-260/18, K. Dziubak, i J. Dziubak, ECLI:EU:C:2019:819, z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, ECLI:EU:C:2012:349, z 26 marca 2019 r., C-70/17, Abanca, ECLI:EU:C:2019:250, z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler, ECLI:EU:C:2014:282 i z 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank, ECLI:EU:C:2021:673).

W orzecznictwie przesądzono też, że abuzywność części postanowień umowy kredytu zawartej z konsumentem może skutkować nieważnością całej umowy, o ile jej dalsze obowiązywanie jest niemożliwe bez zakwestionowanych postanowień. W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. – zasady prawnej - III CZP 6/21 wyjaśniono, że konsument świadomy niedozwolonego charakteru postanowienia może sprzeciwić się odmowie jego zastosowania, udzielając wolnej zgody na to postanowienie. Potwierdzenie takiej klauzuli sprawia nie tylko, że wywiera ona skutki *ex tunc*, ale powoduje, iż z mocą wsteczną staje się skuteczna cała umowa. Natomiast w sytuacji, w której klauzula abuzywna stała się definitywnie bezskuteczna - wskutek odmowy potwierdzenia albo upływu rozsądnego czasu do jej potwierdzenia - o obowiązywaniu umowy decyduje to, czy weszła w jej miejsce regulacja zastępcza. To zaś zależy od tego, czy całkowita i trwała bezskuteczność umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, czemu konsument może wiążąco zaprzeczyć oraz istnieje regulacja zastępcza wynikająca z ustawy albo - jeżeli jest to dopuszczalne - określona przez sąd. Zastosowanie takiej konstrukcji oznacza, że z dniem odmowy potwierdzenia klauzuli, bez której umowa kredytu nie może wiązać, albo z dniem bezskutecznego upływu czasu do jej potwierdzenia ustaje stan zawieszenia, a umowa staje się definitywnie bezskuteczna (nieważna) albo - jeżeli spełnione są przesłanki dopuszczalności jej utrzymania przez zastosowanie regulacji zastępczej - staje się skuteczna z mocą wsteczną (*ex tunc*) w kształcie obejmującym ową regulację zastępczą (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z 9 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22). Według ukształtowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego wyeliminowanie z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej klauzul przeliczeniowych, uznanych za abuzywne, prowadzi również do upadku klauzuli ryzyka walutowego, która jest charakterystyczna dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadnia powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR. W konsekwencji, po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul, utrzymanie umowy w formie zamierzonej przez strony nie jest możliwe (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18,

OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45 i II CSKP 382/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, oraz z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22). Wyeliminowanie więc abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy umowy kredytu indeksowanego kursem franka szwajcarskiego jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR, gdyż jest to sprzeczne z naturą stosunku prawnego łączącego strony (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 11 i z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20 oraz powołane tam wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt, ECLI:EU:C:2019:207 i z 5 czerwca 2019 r., C-38/17, GT przeciwko HS, ECLI:EU:C:2019:461, jak również wyroki Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, z 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

W orzecznictwie zostało też wyjaśnione zagadnienie prawne dotyczące wpływu braku możliwości oszacowania przez kredytobiorcę-konsumenta przyszłych świadczeń na ocenę abuzywności postanowień umownych. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej konsekwentnie wskazuje, że przejrzystość postanowienia umownego obejmuje nie tylko jego brzmienie, lecz także możliwość oceny jego ekonomicznych skutków przez konsumenta – w tym również możliwość oszacowania wysokości świadczenia (por. np. wyroki z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, ECLI:EU:C:2014:282, pkt 71–74 i z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc, ECLI:EU:C:2017:703, pkt 49-51). Krajowe orzecznictwo przyjmuje jednolite stanowisko, zgodnie z którym postanowienia umowne, które pozostawiają bankowi swobodę kształtowania zobowiązań konsumenta bez mechanizmu obiektywnej kontroli, a w konsekwencji bez możliwości oszacowania wartości świadczeń mogą być uznane za abuzywne (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z 6 czerwca

2023 r., II CSKP 459/22 oraz postanowienie z 21 marca 2024 r., I CSK 681/23). Brak możliwości oszacowania przyszłych świadczeń może stanowić przesłankę do uznania postanowienia umownego za niejednoznaczne, jednak nie przesądza o jego abuzywności *per se*. Ocena taka wymaga każdorazowo analizy konkretnej treści postanowienia, jego funkcji w umowie oraz stopnia poinformowania konsumenta o ryzyku ekonomicznym (por. m.in. wyroki: z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18).

W świetle powyższego Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący nie wykazał, aby w dacie orzekania w przedmiocie przedsądu istniała potrzeba ponownego odniesienia się do wskazanych przepisów oraz poruszonej problematyki. Argumenty zawarte we wniosku, zestawione z motywami zaskarżonego wyroku oraz uwzględniając aktualny dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego, nie wskazują na konieczność kolejnej wypowiedzi w objętej nim materii – z uwzględnieniem publicznoprawnego charakteru skargi kasacyjnej oraz jej funkcji wykraczającej poza ochronę interesu indywidualnego.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowny wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. stronę pozwaną, która przegrała sprawę w postępowaniu kasacyjnym, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[SOP]